

Bestuursverslag bij de Jaarrekening 2016

1. Inleiding.

Terugkijkend op 2016 kan worden geconstateerd, dat na de turbulentie die de vele wetswijzigingen binnen het sociale domein, die directe gevolgen hadden voor de wijze van werken van de vele actoren in dit veld, de nieuwe situatie zich heeft “gezet”. Dat betekent niet dat nu ineens allerlei problemen zijn opgelost, maar de kaders waarbinnen wij acteren zijn getekend. Dat heeft zich ook gemanifesteerd in de doorgezette ontwikkeling van wat in het vorig jaarverslag werden benoemd als convenanten en coalities (tussen private en publieke partijen) die de zeer brede problematiek van voorkoming en bestrijding van armoede tot hun doelstellingen rekenen. Daarop wordt in het vervolg van dit verslag teruggekomen.

Het is, menen wij, ook goed om stil te staan bij de landelijke ontwikkelingen rond het overheids (wettelijk/fiscaal)-toezicht op onze sector, die van de vermogensfondsen. In toenemende mate immers worden fondsen als de RDO binnen maar ook buiten de ANBI-kaders beoordeeld op hun transparantie, goed bestuur (governance) en verantwoordelijkheden.

Wij prijzen ons gelukkig daarin een krachtige belangenbehartiger te hebben in de Vereniging van Fondsen in Nederland. (FIN). In het Bestuursverslag 2015 werd al gerept over de noodzaak van transparantie en de ontwikkeling van een werkbaar validatiestelsel. In het begin van het verslagjaar lag nog de mogelijkheid van een zogenaamde algemeen verbindendverklaring (AVV) door de overheid van een validatiestelsel voor de gehele sector (wervende fondsen met ANBI-status en vermogensfondsen met ANBI-status, die jaarlijks tenminste € 150.000 besteden aan hun doel) in het verschiet. In november 2016 liet de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie echter weten af te zien van zo'n AVV, omdat hij: “ veel waardering heeft voor de wijze waarop de sector als geheel het validatiestelsel uitwerkt en dat hij tot het inzicht is gekomen dat het ondersteunen en stimuleren hiervan niet door een AVV maar juist op andere wijze bereikt moet worden” . Zelfregulering wordt voor vermogensfondsen passend gevonden omdat zij immers niet of nauwelijks afhankelijk zijn van publieksvertrouwen.

Door de FIN wordt nu gewerkt aan een systeem van zelfregulering, waarin goed bestuur en kwaliteitsverbetering (b.v. door intervisie) centraal staan.

In 2017 zullen hiervoor voorstellen voor een FIN-Code Goed Bestuur worden gepresenteerd. Hierin zullen ook de lidmaatschapscriteria uit de FIN-Gedragscode, die ook door de RDO impliciet zijn ondertekend, worden ondergebracht.

2. Bestuur.

De Dirigerende Commissie vergaderde zoals inmiddels gebruikelijk 5 maal. De Financiële Commissie heeft minder reguliere vergaderingen , maar veel informeel overleg onderling en met de vermogensbeheerders.

De O.G.-commissie vergadert inmiddels in principe ook een week voorafgaande aan de D.C-vergaderingen. Hetzelfde geldt voor de ~Giftencommissie. De Historische Commissie komt tweemaal per jaar bijeen, in het voorjaar en in het najaar. Het Kapittel, dat in zijn samenstelling onveranderd bleef, vergaderde in zijn inmiddels vertrouwde ritme, met een Kapittelvergadering en Werkdiner in juni en een Kapittelvergadering, Ridderdag en het formele Kapitteldiner in december. Het Werkdiner stond dit jaar in het teken van de Vluchtelingenproblematiek en daarvoor was de heer Marco Florijn uitgenodigd, voormalig wethouder van Leeuwarden en Rotterdam en ambassadeur van het Platform Opnieuw Thuis, een samenwerkingsverband van het Rijk, VNG, IPO, COA en Aedes, dat gemeenten en woningcorporaties ondersteunt bij het huisvesten (en integreren) van vluchtelingen met een verblijfsstatus. Ook deze keer kon worden gesproken van een succesvolle en informatieve middag/avond die voor velen, eigen leden en gasten van collega-fondsen uit den lande, leerzaam was. Bovendien functioneert het werkdiner al vele jaren als een succesvolle netwerkbijeenkomst.

In het kader van de contacten met Wenen en de Balijen van de Familiarenorganisatie in Duitsland, werd door de Landcommandeur en de secretaris de Investituur meegemaakt van nieuwe Familiaren in de Domkerk in Konstanz. Wederom bleek dat men in die kring grote waarde hecht aan de weer tot leven gebrachte contacten met de Balije van Utrecht.

3. Vermogensbeheer.

Belangrijk punt op de agenda van de Financiële Commissie was de analyse door een externe adviseur van de beleggingsportefeuille van de RDO, in eerste instantie toegespitst op de effecten, maar gaandeweg verdiept tot een grondige doorlichting van het o.g.-bezit. Aanleiding hiertoe is de blijvend lage rentestand, waardoor het rendement op de obligaties tot vrijwel nihil is teruggelopen, wat voeding geeft aan het investeren in landbouwgrond; alles in het licht van een zeer lange beleggingshorizon, die de RDO hanteert. Belangrijkste doel is immers langjarig de budgetten voor de giften in het sociale en het cultuurhistorische domein veilig te stellen. Resultaten en conclusies zullen in 2017 aan het Kapittel worden voorgelegd.

Onroerend Goedportefeuille.

Het belang van de onroerend goedportefeuille kan niet genoeg worden benadrukt. Met name door de aanhoudend lage rente is het rendement op het vastrentende deel van de totale portefeuille teruggelopen, waardoor investeren in grond een steeds belangrijker beleidsoptie is.

Los van deze analyse is deze optie ook in daden omgezet:

De totale oppervlakte steeg in 2016 van 1.235 ha. naar 1.286 ha.

Effectenportefeuille.

Wat het beheer betreft bleef de portefeuille ook dit jaar aan de zorg toevertrouwd van de twee vermogensbeheerders.

Het blijvend lage renteniveau heeft aanleiding gegeven tot de hierboven genoemde analyse. Op conclusies kan binnen het bestek van dit verslag niet worden vooruit gelopen.

4. Giftenbeleid.

Zoals in de Inleiding al gezegd, is de wereld van de maatschappelijke hulpverlening wat gewend aan de nieuwe kaders waarbinnen de veranderde wet- en regelgeving haar dwong. Wat wel merkbaar is bij het secretariaat dat door de bezuinigingen die met deze transitie gepaard is gegaan, de hulpverlenende instanties gedwongen zijn kostenefficiënter te werken wat resulteert in weinig tijd en aandacht voor aanvragen. Ook al is door verdergaande automatisering en standaardisering (aanvraagformulier) van ons eigen aanvraagproces, dit voor de aanvrager vergemakkelijkt. Te vaak moet navraag worden gedaan, stukken compleet gemaakt, etc. Bijna overbodig te zeggen dat de nu al enige jaren doorzettende ontwikkeling van individuele aanvragen naar projecten zich blijft voortzetten. Door goede afspraken van het secretariaat met de centrale organisaties van o.a. Leergeld en Present zijn ook de aanvragen van de afzonderlijke lokale stichtingen gestroomlijnd.

Voor het in behandeling nemen van deze aanvragen is ook de geografische focus, die we alweer een aantal jaren hanteren, verruimd.

Dat geldt zeker van onze initiatieven ten behoeve van de stichting van Noodhulpbureaus, waarin veel energie en tijd wordt gestoken. De ervaringen die hiermee worden opgedaan kunnen worden ingezet bij de ontwikkelingen elders en ook landelijk via het bestuurslidmaatschap van de secretaris van SUN Nederland. Deze geografische verruiming betekent in concreto dat voor de nieuwe gemeente Krimpenerwaard, de nieuwe gemeentegrenzen worden gehanteerd, terwijl de commanderij van Schoonhoven de directe aanleiding was voor het initiatief. Sterker nog geldt dat voor Ootmarsum, waarvoor, om de minimale " massa" te krijgen er in Almelo is begonnen en deze SUN als SUN Twente begin 2017 formeel is opgericht, met in eerste instantie drie gemeenten (Dinkelland, Tubbergen en Almelo). SUN Doesburg en SUN Krimpenerwaard zagen nog in het verslagjaar het levenslicht, SUN Almelo in januari en SUN Rheden (Commanderij Dieren) in februari. Voor die laatste geldt, dat deze gestimuleerd is om de overhead te delen met die van SUN Doesburg, hetgeen voortvarend is opgepakt. Door onze betrokkenheid bij Tynaarlo (Commanderij Bunne) is vanwege de RDO gestimuleerd dat deze gemeente aansluiting zocht bij SUN Groningen, wat inmiddels succesvol is verlopen. Overeenkomstig de wens dat de Commandeurs zoveel mogelijk betrokken zijn bij het werk van de Orde in hun Commanderij zijn alle betreffende Commandeurs lid van het Algemeen Bestuur (Bunne, Doesburg, Schoonhoven, Ootmarsum, Dieren, Maasland,) of van de Adviesraad (Leiden, Schoten). In Utrecht maken wij ook deel uit van het bestuur van de Stichting NU. Nog in de herfst van 2016 is in een gesprek van de Commandeur van Tiel met de burgemeester en de verantwoordelijke wethouder het initiatief genomen om ook daar, maar het liefst in een bredere regio tot oprichting van een noodhulpbureau te komen.

Op basis van enkele ontwikkelde criteria beoordeelt de Giftencommissie of de hulpverlening voldoet aan de voorwaarden die de RDO stelt ten aanzien van haar eigen

giften. De afzonderlijke SUN's rapporteren jaarlijks na afloop op basis van hun jaarrekening en jaarverslag.

Het totaal van het aantal aanvragen vertoont een lichte daling tot zo rond de 500. Het aantal gehonoreerde aanvragen (exclusief Vicariefonds en Commandeurs- en Riddergiften) daarentegen liep terug van 467 naar 340, maar nam het totale bedrag aan verstrekte giften toe.

De vergelijkende cijfers over 2015 zijn in de jaarrekening opgenomen.

5. Cultuurhistorie

Het begin van 2016 markeerde een ingrijpende verandering in het beheer van de collectie, met name van het archief.

Het was al wel duidelijk dat er een inhaalslag te maken was op het gebied van inventarisatie, verpakking, plaatsing en digitalisering en het toegankelijk maken via de website van de RDO. Hulp van een externe partij was noodzakelijk. Met Het Utrechts Archief is daarom op 4 april 2016 een dienstverleningsovereenkomst gesloten, die beoogde om de achterstanden stapsgewijs in te lopen. De achterstanden bleken bij nadere analyse nog groter dan gedacht en de oplossingen waren ingewikkelder en tijdrovender. De werkzaamheden in 2016 besloegen vooral het in kaart brengen van de situatie met betrekking tot het archief, de gedigitaliseerde bestanden en de website, alsmede het aangeven van mogelijke oplossingen. Aan het eind van het jaar was duidelijk dat voor 2017 belangrijke resultaten verwacht kunnen worden.

Het archief bleef zoals in voorgaande jaren elke maandag op afspraak te bezoeken. Professionele onderzoekers (onder wie één uit Duitsland), studenten en amateuronderzoekers hebben regelmatig gebruik gemaakt van deze mogelijkheid. Elke maand kwam een onderzoeksgroep in de studiezaal bijeen om onderzoeksgegevens uit te wisselen. Daartoe behoorde de historicus Jerem van Duijl, die een proefschrift over het vroege landbezit van de Balije van Utrecht schrijft.

Bij schriftelijke of telefonische vragen gaat het deels om informatie en deels om verzoeken voor een afbeelding. Verder zijn er bruikleenverzoeken voor tentoonstellingen. In 2016 zijn er bruiklenen verstrekt aan Museum 'De Schilpen' in Maasland en aan het Centraal Museum Utrecht. In het geval van 'De Schilpen' is er ook inhoudelijk meegewerkt aan de zomertentoonstelling over de Ridderlijke Duitse Orde in Maasland. De tentoonstelling heeft geïnspireerd tot een gewijzigde overname door Schoonhoven, die voor 2017 gepland staat.

In het verlengde van de informatie- en dienstverleningstaak ligt het geven van lezingen en rondleidingen. Bij de historische verenigingen in Maarssen en Kesteren zijn lezingen gegeven, evenals voor de Komturei an Elbe und Ostsee in Hamburg. Voor enkele gezelschappen (de Sociëteit de Vereeniging te Utrecht, de afdeling Geschiedenis van de Internationale Betrekkingen van de Universiteit Utrecht, de Gelbe Kreis, de beheerscommissie Landgoederen provincie Utrecht en de Lions Club Vleuten-de Meern) zijn rondleidingen in het Duitse Huis gegeven.

Voor het wetenschappelijk onderzoek naar het verleden van de Balije van Utrecht was 2016 een goed jaar. Het proefschrift van Rombert Stapel naar de Balijekroniek kon worden afgerond met een goedkeuring door de leescommissie en de vaststelling van een promotiedatum in januari 2017. In zijn onderzoek naar het middeleeuwse landbezit van

de balije heeft de volgende promovendus van Hans Mol, Jerem van Duijl, goede vorderingen gemaakt. De Bruin heeft een artikel over de reorganisatie van de Balije van Utrecht in de achttiende eeuw gepubliceerd in de reeks Ordines Militares van de Universteit Torun in Polen en een lezing gegeven op het tweejaarlijkse congres van de Internationale Historische Kommission zur Erforschung des Deutschen Ordens, dit keer aan de Universiteit in Würzburg. Hans Mol is tijdens dit congres tot secretaris van de Kommission gekozen.

De Historische Commissie van de Balije van Utrecht is in 2016 tweemaal bijeen geweest, in maart en in oktober. Tijdens de bijeenkomsten is vooral gesproken over het historisch onderzoek, de samenwerking met Het Utrechts Archief en de verzoeken tot financiële ondersteuning. Bijdragen zijn verleend aan Slot Zuylen voor de aankoop van portretten, aan de Dorpskerk te Katwijk voor de restauratie van glas-in-loodramen en verder voor publicaties over Utrechtse parentelen en over Nederlandse deelnemers aan de Vijfde Kruistocht. Positief is geadviseerd over een onderzoek naar de commanderij Schoonhoven. De Historische Commissie stond onder voorzitterschap van Richard van Rappard.

Ten laste van het budget voor Cultuurhistorie is in 2016 een bedrag uitgegeven van € 150.693, een zeer geringe overschrijding van deze begrotingspost. De kosten van de promotie van Van Duijl en die van de eerste, maar eenmalige, kosten van de werkzaamheden aan het archief vormen de grootste uitgaven.

6. Personeel en bureau

In het verslagjaar hebben zich geen wijzigingen in de bestaande formatie voorgedaan. Bovenstaand is al beschreven hoe de ontwikkelingen rond het archief, met een dienstverleningsovereenkomst zijn opgelost.

De in verband met het in kaart brengen en beschrijven van de digitale bestanden en het mogelijk maken van toegang daartoe via de (inter)nationale toegangen in de wereldwijde archiefwereld, noodzakelijke aanpassingen van de website vormde een mooie aanleiding om de gehele website, ook dat deel van het charitatieve fonds RDO, te herzien. Daartoe is een geheel nieuwe website gebouwd.

Ook is een professional op afroep beschikbaar om het secretariaat te helpen en te adviseren waar nodig met hard- en software problemen. Bovendien heeft hij de opdracht gekregen eens kritisch naar de diverse contracten met providers en daarbij behorende licenties te kijken. De financiële positieve effecten zullen in 2017 voor het eerst zichtbaar worden.

Vastgesteld en goedgekeurd, Utrecht, 20 juni 2017